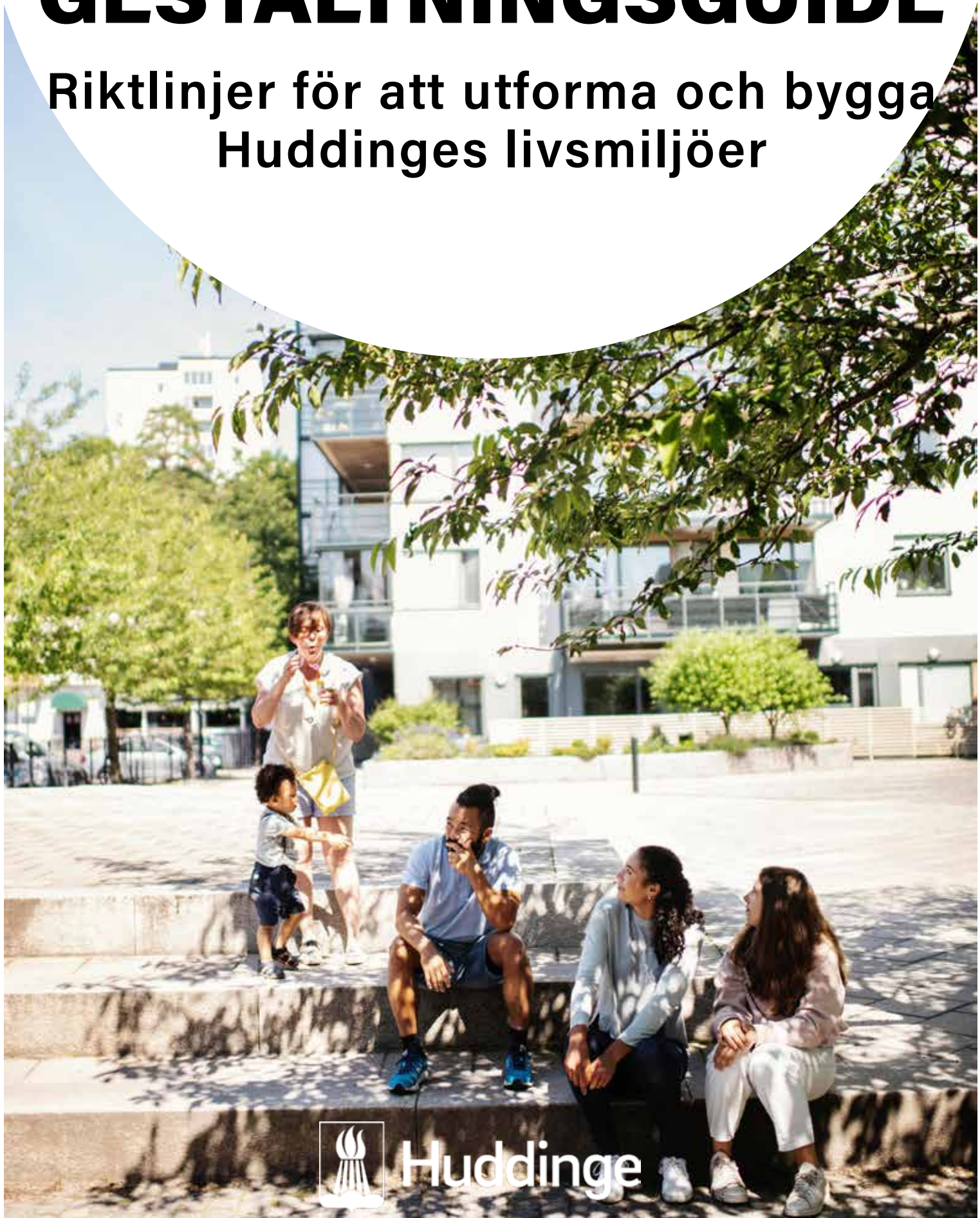
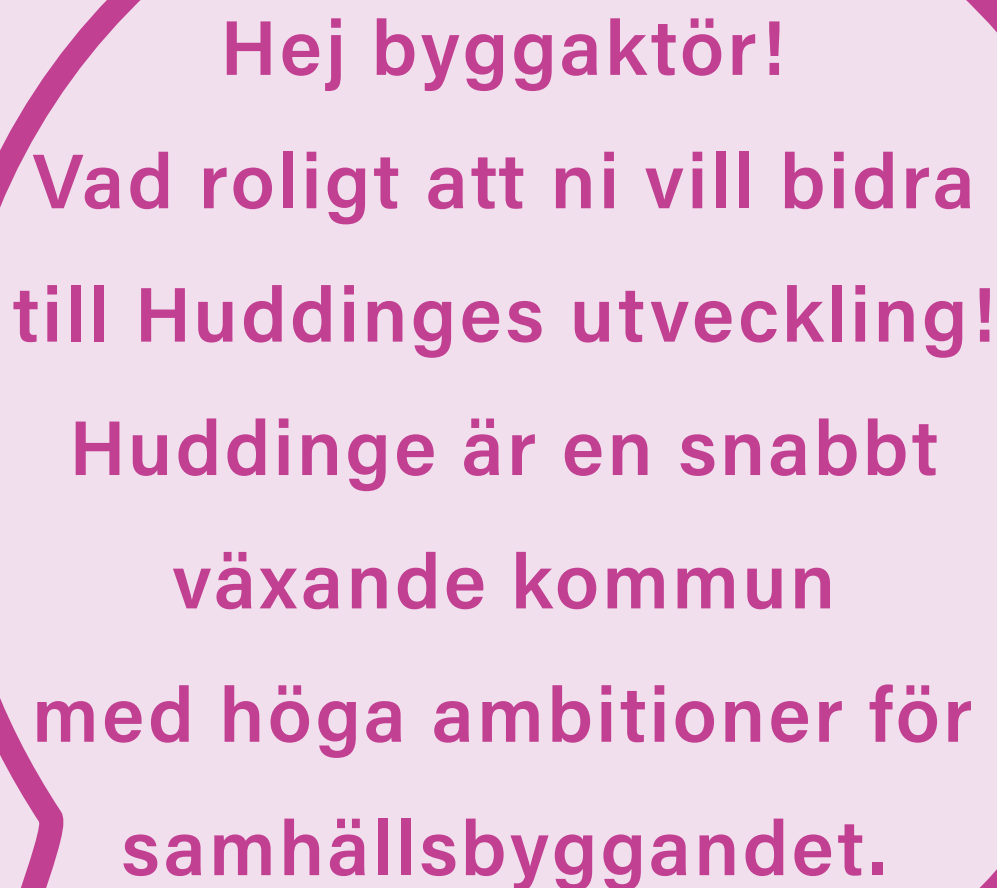

GESTALTNINGSGUIDE

Riktlinjer för att utforma och bygga
Huddinges livsmiljöer

Huddinge

Hej byggaktör!
**Vad roligt att ni vill bidra
till Huddinges utveckling!**
**Huddinge är en snabbt
växande kommun
med höga ambitioner för
samhällsbyggandet.**

Dokumentet är framtaget av samhällsbyggnads-
avdelningen, Huddinge kommun och utgör en
fördjupning av arkitekturstrategin, dnr KS-2019/407.

Medverkande:

Josefin Lind, plansektionen

Ida Larsson, plansektionen

Susanna Udd, sektionen för strategi och offentlig miljö

Inledning

01

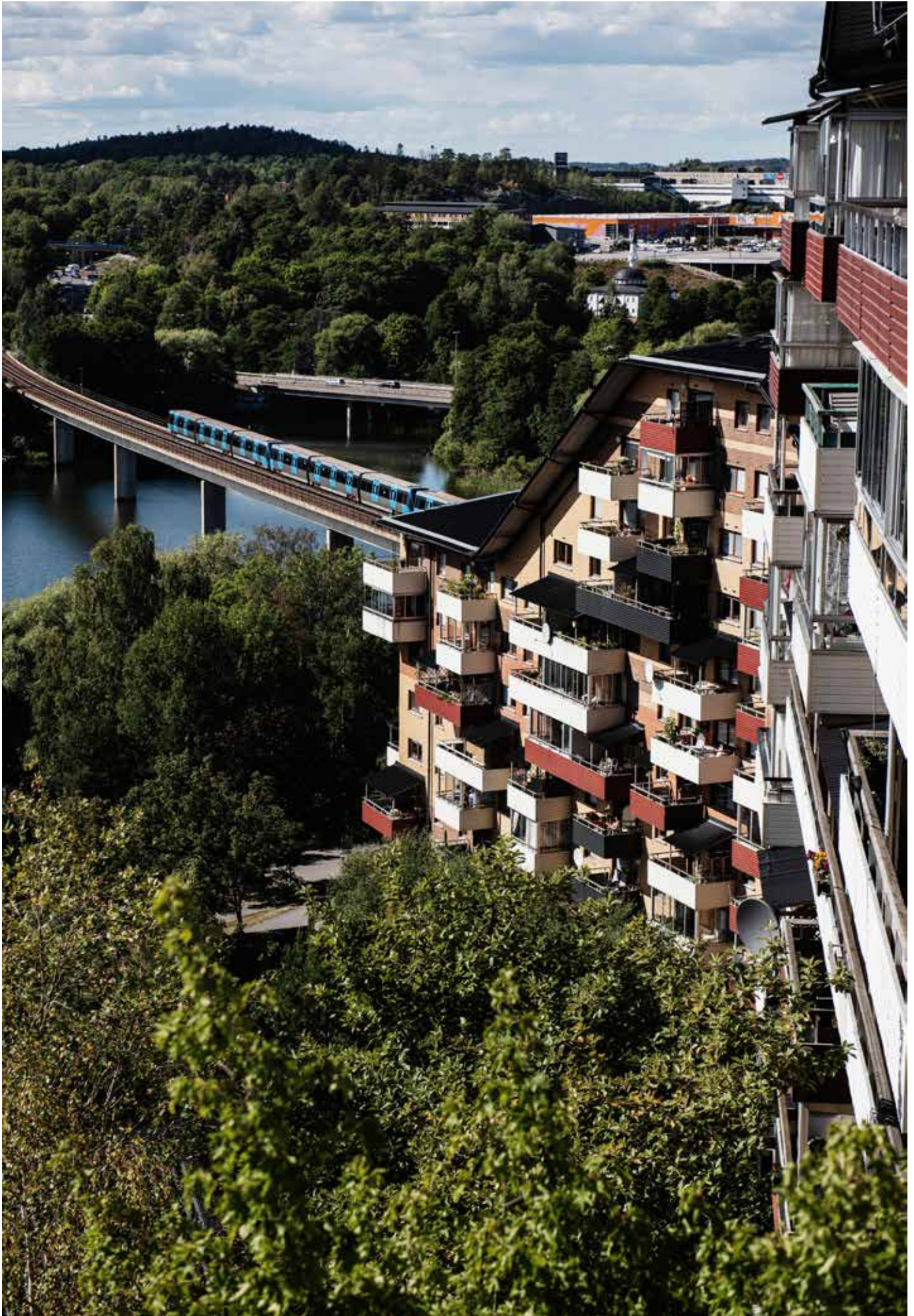
1.1 Syftet med guiden

Denna guide är framtagen för att omsätta Huddinge kommuns arkitekturstrategi i praktiken och visa hur vi arbetar med gestaltning i samhällsbyggnadsprocessen. Guiden knyter an till översiktsplanens mål om att skapa attraktiva, hållbara och välfungerande livsmiljöer för alla som bor och verkar i kommunen. Gestaltning är ett centralt verktyg för att nå dessa mål. All planering ska utgå från platsens unika förutsättningar och bidra till att stärka kommunens identitet och kvalitet över tid. Arkitekturstrategin ger riktningen genom att betona att vi ska utveckla viktiga platser, ta tillvara befintliga kvaliteter och åtgärda brister när det är möjligt.

1.2 Målgrupp och hur guiden ska användas

Gestaltungsguiden ska användas i möte med byggaktörer, arkitekter och konsulter samt internt i samhällsbyggnadsprocessen.

Gestaltungsguiden ska bidra till att ambitionerna med arkitekturen blir tydliga redan från början, så att alla aktörer är överens om ambitionsnivån. Detta för att de investeringar i tid, kunskap och pengar, som görs i varje projekt ska resultera i så många värden som möjligt för byggaktören, kommunen och för huddingeborna.

Gestaltung in samhällsbyggnadsprocessens olika skeden

02

2.1 Vad menas med gestaltning i Huddinge kommun?

Arkitektur innefattar planering och gestaltning av hela den byggda miljön - byggnader, platser, gator, parker och torg. Arkitektur är en sammanvägning av tekniska, funktionella och konstnärliga aspekter.

Arkitekturen syftar till att möta människors behov och den påverkar vår upplevelse av de miljöer vi vistas i. Vardagsmiljöerna, där människor spenderar största delen av sin tid, måste därför gestaltas med inlevelse och omsorg. Från helhet till detaljer.

I Huddinge ska arkitekturen gestaltas med syfte att öka medborgarnas välmående och att skapa ett bättre Huddinge för fler.

2.2 Samverkan mellan aktörer

God arkitektur skapas i samverkan mellan de olika kompetenser som planerar, bygger och driftar. En förutsättning för att åstadkomma ett gott resultat är att det finns en gemensam vision om kvalitet som förvaltas genom hela processen från idé till byggd miljö.

Gestaltningen påverkar kommunens utveckling och attraktivitet. Varje projekt måste bidra till att möta de sociala, ekologiska och ekonomiska utmaningar vi tillsammans står inför i Huddinge. Det förutsätter även förståelse och kunskap om den omgivning som projektet förhåller sig till, oavsett om den utgörs av stad eller landsbygd.

2.3 Gestaltning i samhällsbyggnadsprocessens olika skeden

Gestaltning som process

Gestaltning är inte ett enskilt moment utan en röd tråd genom hela samhällsbyggnadsprocessen. Från den första idén till bygglov och genomförande utvecklas den arkitektoniska idén och gestaltungsprinciperna stegvis. Syftet är att hålla en gemensam målbild levande och säkerställa kvaliteten i det som byggs.

1. PROJEKTIDÉ/PLANBESKED/ PLANUPPDRAG

Redan vid projektidé och planbesked tas avstamp i platsens förutsättningar, där kulturmiljö och naturvärden identifieras. Inför planuppdrag inleds platsanalysen och platsbesök görs för att dokumentera nuläget och förstå platsens karaktär. Analysen utvecklas successivt och omfattar bland annat historiska spår, befintlig bebyggelse, grönstruktur och siktlinjer, se bilaga A.

3. GRANSKNING

Förslaget och gestaltungsprogrammet bearbetas med högre detaljeringsgrad. Här redovisas material- och kulörval tydligare och utformningen av gårdar beskrivs mer utförligt. I detta skede fastställs också vilka planbestämmelser som krävs för att genomföra

4. ANTAGANDE/LAGA KRAFT

Endast mindre justeringar görs utifrån inkomna synpunkter. Checklista för gestaltning, se bilaga C, används för att säkerställa att kvalitetsnivån följs. Ifylld checklista och underlag skickas till kommunens delprojektledare för detaljplanen för granskning innan bygglovsansökan kan lämnas in.

2. SAMRÅD

Gestaltningssprogrammet tas fram som ett gemensamt underlag för dialog och kvalitetssäkring under samrådsskedet. Det ska visa hur förslaget förhåller sig till sin omgivning och arkitekturstrategin. Programmet innehåller situationsplaner, sektioner och fasadritningar som redovisar höjder, volymer, taklandskap och fönstersättningar, kompletterat med illustrationer eller visualiseringar som visar volym och våningsantal.

Kommunens mall ska användas och programmet biläggs mark- och genomförandeavtal eller exploateringsavtal, se bilaga B. För plankartan är det i detta skede viktigast att reglera användningsområden, placeringar, höjder och bottenvåningar. Färgsättning och fasadutformning börjar diskuteras, ofta med hjälp av moodboards och referensprojekt för att skapa en gemensam målbild.

5. BYGGLOV/BYGGSKEDET

Bygglovsprövningen är sista steget där gestaltningssprogrammets intentioner ska omsättas i handling. Här används gestaltningssprogrammet som stöd för att säkerställa att den överenskomna kvalitetsnivån följs. Ett proaktivt bygglovsmöte och checklista för gestaltning hjälper till att knyta ihop processen.

Exempel ortofoto.

Steg 1 **Utgå från platsen**

03

3. Steg 1: Utgå från platsen

För att skapa en vacker, funktionell och identitets-
skapande miljö krävs en helhetssyn där varje projekt
bedöms utifrån sin plats, sitt sammanhang och sin
potential att bidra till kommunens långsiktiga ut-
veckling. Platsanalysen, se bilaga A, är ett verktyg
för att förstå dessa förutsättningar och ska ligga till
grund för gestaltungsarbetet.

Platsanalysen omfattar:

- Fysiska strukturer och kvaliteter – topografi,
naturvärden, kulturmiljöer, befintlig bebyggelse och
stadsrum.

Brister i stadsväven – exempelvis barriärer, brist
på offentliga rum, låg tillgänglighet eller monotona
miljöer.

Sociala och funktionella aspekter – hur platsen an-
vänds idag, rörelsemönster, trygghet och tillgång till
mötesplatser.

Översikt av bostadsstruktur – variation i upplåtel-
seformer, hustyper och lägenhetsstorlekar kan kort
beskrivas för att förstå hur projektet påverkar hel-
heten och bidrar till social hållbarhet.

Steg 1 Utgå från platsen- platsanalys

Platsanalys - syfte, metod och upplägg

Platsanalysen är ett verktyg för att analysera samt dokumentera den fysiska miljön och dess upplevelsevärden. Den ger en helhetsförståelse för platsens karaktär och sammanhang, vilket är avgörande för att skapa välgestaltade och hållbara miljöer. Genom att besöka platsen i ett tidigt skede identifieras förutsättningar, kvaliteter och brister som är värdefulla för den fortsatta planeringen.

Exempel på analys från Runan, Kvarnbergsplan

1: Inventera nuläget och förstå platsens karaktär

Förberedelser:

- Skriv ut en aktuell kartbild för anteckningar och skisser.
 - Kontrollera befintliga detaljplaner och planerade projekt
 - Använd Huddingeanalysen (för att undersöka upplåtelseformer, socioekonomi etc).
- <https://www.huddinge.se/huddingeanalysen>
- Ta del av tidigare underlag (enkäter, trygghetsvandringar) samt Hugis olika planeringskikt.
 - Besök platsen och dokumentera med foton.

2. Inventera och analysera:

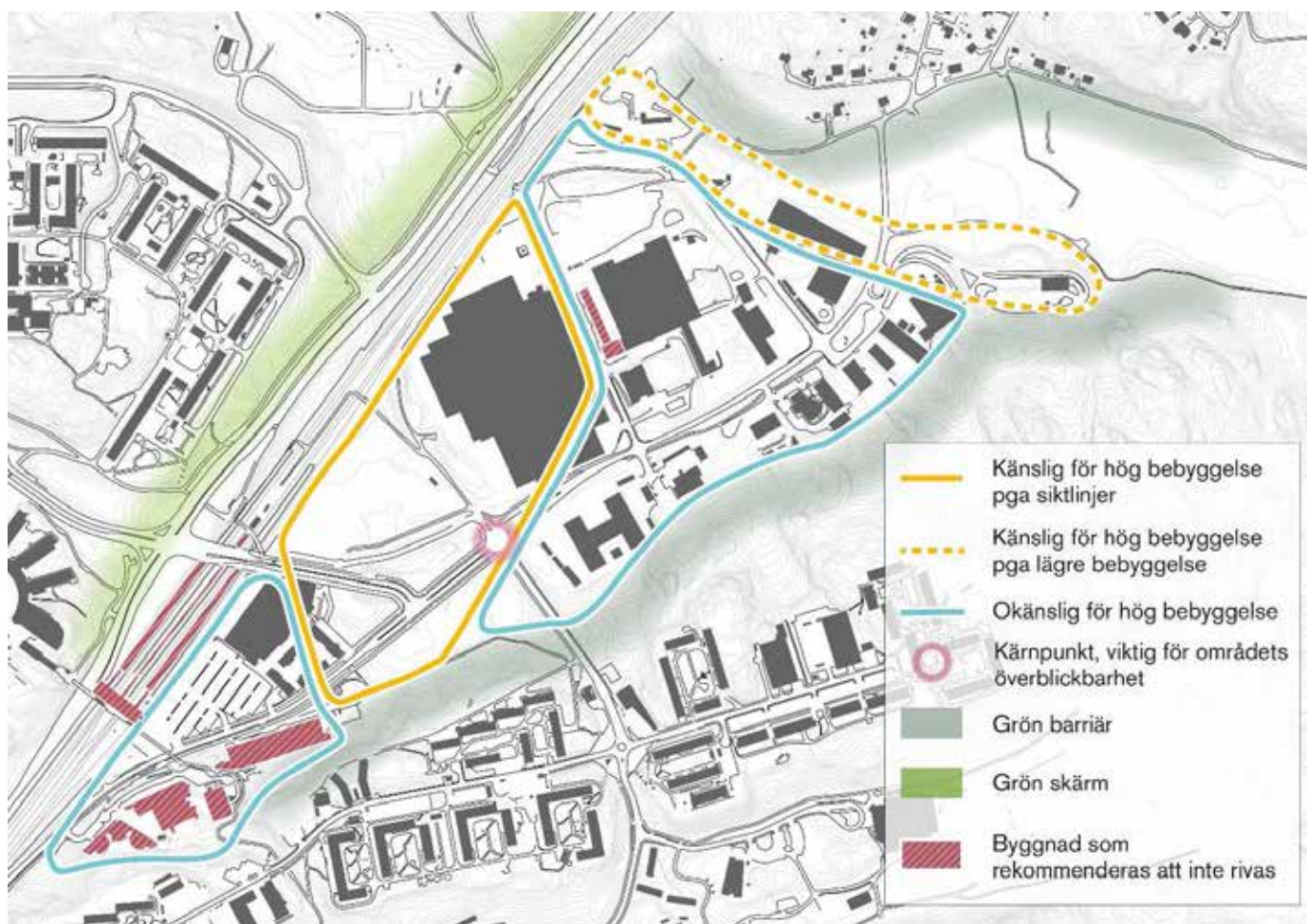
- Fysiska strukturer och kvaliteter: Topografi, naturvärden, kulturmiljöer, befintlig bebyggelse/bebyggelse typologi, stads- och landskapsrum, siktlinjer.
- Brister i stadsväven: barriärer, brist på offentliga rum, låg tillgänglighet, monotona miljöer.
- Sociala och funktionella aspekter: rörelsemönster, trygghet, mötesplatser.
- Bostadsstruktur: variation i upplåtelseformer och hustyper.

3. Visuellt underlag att ta fram:

- Foton av nuläget
- Skisser i plan (A1 1:1000 och A3 1:3000)
- Principillustrationer och sektioner
- Markera strategiska platser och samband
- Identifiera strategiska platser och identitet. Vilka platser är kärnor för identitet (entréer, publika rum)?
- Finns historiska spår som bör bevaras eller förstärkas? Kan befintlig geometri användas som grund för strukturplanen?

4. Rita, skissa och markera:

- Kvaliteter att ta vara på
- Brister att åtgärda
- Vad som ska bevaras
- Ytor som kan bebyggas

Exempel på nuläge från Flemingsbergsdalen

Exempel på analyskarta

3.1 Strategiska platser

En levande och attraktiv livsmiljö, oavsett om det är glesbygd eller tät stad, bygger på omsorg om både helheten och detaljerna. Vissa platser och byggnader, så kallade kärnplatser, är särskilt viktiga för hur vi uppfattar ett område. Är dessa identitetsskapande och väl gestaltade så påverkar det bilden av kommunen positivt. Gestaltning är en viktig del i all samhällsbyggnad i Huddinge, oavsett platsens karaktär eller skala. Regionala stadskärnor som Flemingsberg

och Kungens Kurva samt lokala centrum har särskilt ställer höga krav på ambitionsnivån i gestaltungsfrågor, då de är platser med stor synlighet och påverkan på kommunens identitet. Detsamma gäller för märkesbyggnader och kommunens entréer, som spelar en central roll i hur Huddinge upplevs av både invånare och besökare. Samtidigt är det avgörande att även andra områden i kommunen ges omsorg i gestaltningen, för att skapa sammanhängande, inkluderande och hållbara livsmiljöer för alla Huddingebor.

Vägledande frågor:

- Kan projektet bidra till att utveckla kärnplatser och lokala centrum?
- Vilken/vilka är den viktigaste strategiska platsen i eller utanför projektområdet och hur kan den/de stärkas?
- Förväntas projektet bidra till att skapa en märkesbyggnad, och hur kommer det i så fall till uttryck?
- Hur förhåller sig projektet till befintliga märkesbyggnader/landmärken och/eller kärnplatser?
- På vilket sätt tillförs konst i projektet – särskilt på strategiska platser?

Exempel på att lyfta fram en befintlig kvalitet i ny struktur, Vårby Udde.

3.2 Befintliga kvaliteter

Vid utveckling av bebyggelseområden är det viktigt att identifiera, tillvarata och stärka de strukturer, stadsrum och byggnader som fungerar bra idag och tillför något positivt. Ett steg är att identifiera och beskriva den befintliga bebyggelsestrukturen och befintliga bebyggelseypologier i detta skede.

Ett medvetet förhållningssätt till befintliga kvaliteter, topografi, kulturmiljöer och historiska stadsbygg-

nadsideal är avgörande för att åstadkomma en harmonisk och långsiktigt hållbar stadsutveckling.

Det byggda ska ta stöd i kunskap om platsens historia, spegla dagens behov och planeras med framtiden i åtanke. Genom att beakta tidsperspektivet skapas förståelse för hur Huddinge har utvecklats och hur vi medvetet kan forma miljöer som håller över tid.

Vägledande frågor:

- Vilka kvaliteter finns på platsen idag, och hur samspelar de med det föreslagna projektet?
- Hur ser topografin ut och hur förhåller sig bebyggelsen till landskapet?
Finns viktiga siktlinjer att bevara eller förstärka?
- Hur beaktas historiska kvaliteter och stadsbyggnadsideal?
- Hur används platsen idag, särskilt av barn och unga, och hur rör man sig genom området?
- Finns kulturhistoriskt värdefulla miljöer, och hur förhåller sig projektet till dessa?
- Finns höga naturvärden, och hur förhåller sig projektet till dessa?

Exempel på brister i stadsväven.

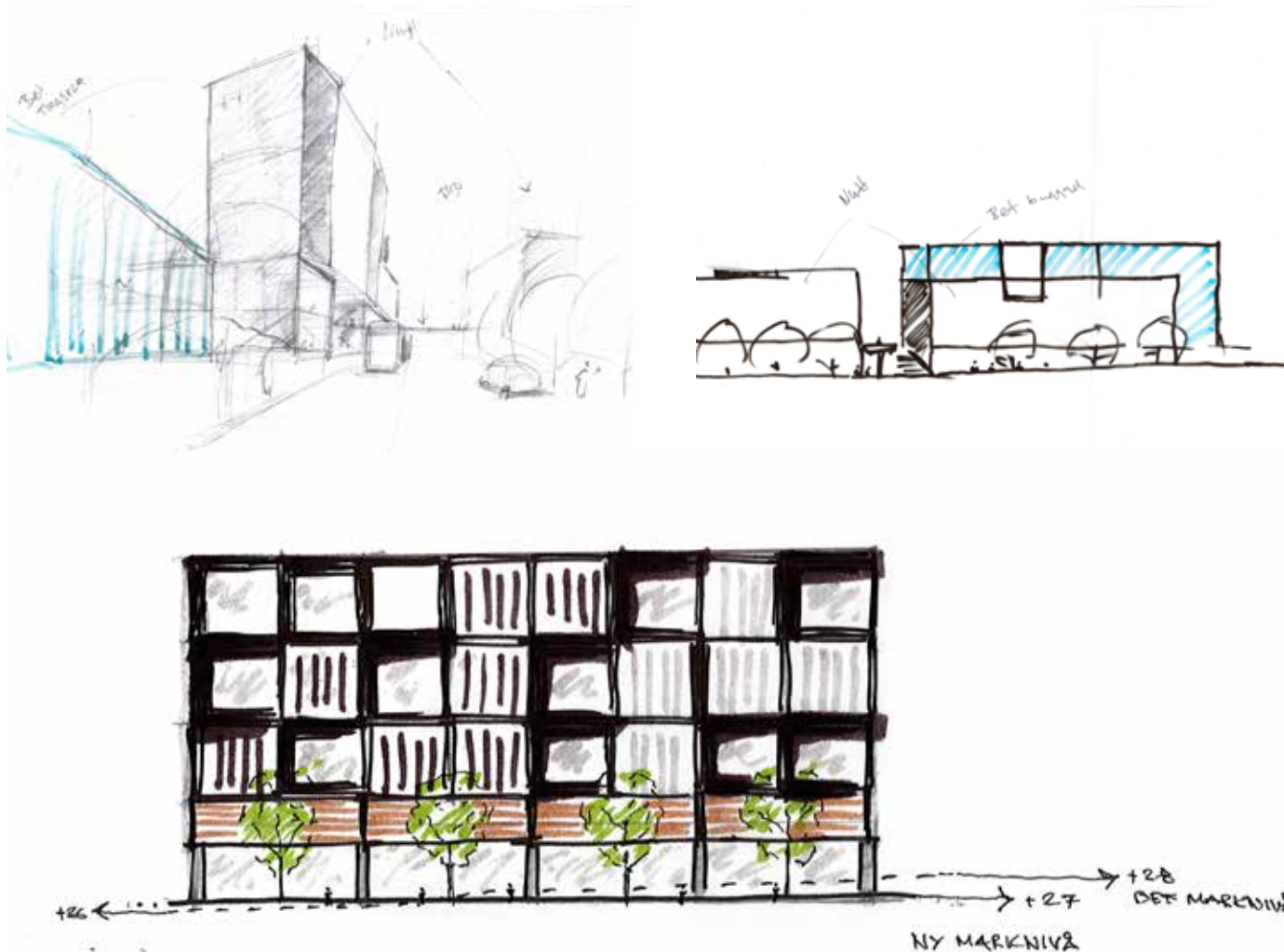
3.3 Brister i stadsväven

Utveckling av den byggda miljön ger inte bara möjlighet att tillföra nya värden utan också att rätta till brister. Det kan handla om exempelvis stora parkeringsytor, inåtvända centrum, barriäreffekter från vägar eller avsaknad av kopplingar mellan områden. Genom medveten planering kan dessa brister omvandlas till möjligheter. I analysen kan det även vara relevant att uppmärksamma sociala och funktionella

aspekter, såsom ensidig bostadsstruktur eller brist på variation i upplåtelseformer och hustyper, eftersom dessa påverkar områdets långsiktiga livskraft och sociala hållbarhet. Fördjupad hantering av bostadsförsörjning sker i andra styrdokument, men en översiktlig beskrivning här ger en bättre förståelse för platsens förutsättningar och projektets roll i helheten.

Vägledande frågor:

- Vilka brister finns på platsen idag, och hur kan de åtgärdas genom utvecklingen?
- Hur ser tillgången till offentliga miljöer ut? Behöver parker, lekplatser, torg eller andra mötesplatser utvecklas?
- På vilket sätt kan projektet bidra till att koppla samman Huddinges områden och överbygga fysiska eller mentala barriärer?
- Hur kan projektet stärka gröna kopplingar och gång- och cykelstråk?
- Kan projektet bidra till att utveckla och förstärka entréerna in i Huddinge?
- Kan projektet bidra med att öka social hållbarhet och trygghet?

Exempel underlag.

3.4 Underlag inför projektidé/planbesked samt inför planuppdrag

Underlaget ska ge en tydlig bild av platsens förutsättningar och projektets relation till dessa. Ett positivt planbesked och ett framtaget planuppdrag innebär inte att det slutliga planförslaget är färdigt eller garanterat. Under detaljplaneprocessen görs en prövning mot Plan- och bygglagen (PBL) och Miljöbalken (MB), vilket kan innebära att förslaget behöver

utvecklas eller förändras. Det underlag som lämnas in i detta skede används för att bedöma projektets lämplighet, men är inte slutgiltigt. Byggaktörer bör därför vara medvetna om att planprocessen är iterativ och att justeringar kan bli nödvändiga för att uppfylla lagkrav och kommunens kvalitetsmål.

Underlag som byggaktören lämnar in:

- Beskrivning av projektets ändamål, hur det förhåller sig till området och till landskaps- eller stadsbilden
- Beskrivning av den arkitektoniska idén
- Situationsplan över bebyggelse, angöring, parkering samt utemiljö
- Sektion och enkel illustration av byggnadsvolymer
- Referensbilder för genomförda projekt av byggaktören.
- Om projektidén ligger i ett område med särskilt värdefull kulturmiljö behövs en analys som bedömer förslagets anpassning och konsekvenser till kulturmiljön redan i detta tidiga skede.
- Om området har naturvärden i klass 1 eller 2, kan en naturvärdesinventering behövas redan i detta skede för att säkerställa att projektet tar hänsyn till ekologiska värden.

Exempel på utvecklad plats

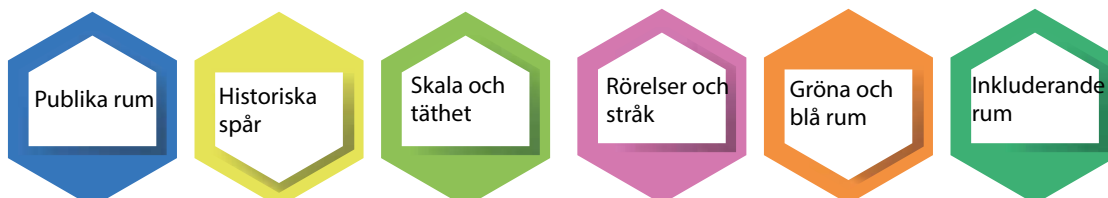
Steg 2 Utveckla platsen

04

4. Steg 2: Utveckla platsen

När det första steget gjorts har platsens viktigaste förutsättningar identifierats. I steg 2 utvecklas planförslaget med utgångspunkt i hur det nya ska införlivas i sitt sammanhang. Genom att ställa ett antal vägledande frågor utifrån respektive tema säkerställs att detaljplanen är genomtänkt och tar hänsyn till både funktionella och estetiska aspekter av stadsutvecklingen. Ett gestaltungsprogram tas fram för att utveckla den arkitektoniska idén utifrån kommunens mall.

De sex teman som presenteras i detta steg kan med fördel användas som grund för workshops eller dialogmöten med projektgruppen och berörda aktörer. Genom att arbeta med de vägledande frågorna i workshopformat skapas en gemensam förståelse för platsens förutsättningar, och projektets ambitioner. Detta ger möjlighet att tidigt identifiera utmaningar och lösningar, och säkerställer att gestaltungsfrågorna integreras i hela planprocessen

Steg 2

Utveckla platsen- visualisera förslag

När nuläget är inventerat och platsens karaktär är tydlig ska nästa steg fokusera på att utveckla ett plan-förslag som tar tillvara kvaliteter, åtgärdar brister och stärker platsens identitet. Detta görs genom att visualisera hur området kan gestaltas utifrån arkitektur-strategins sex teman.

Utveckla platsen- från analys till förslag

Syfte med Steg 2:

- Översätta analysen till konkreta gestaltningsidéer.
- Skapa en struktur som visar hur det nya integreras med det befintliga.
- Säkerställa att förslaget bidrar till en attraktiv, hållbar och inkluderande miljö.

1. Arbetsmoment i Steg 2

Översätt analysen till gestaltningsprinciper:

- Lista de viktigaste kvaliteterna som ska bevaras och förstärkas.
- Identifiera brister som måste åtgärdas.
- Formulera projektets gestaltningsprinciper.

2. Visualisera förslaget:

- Skisser i plan (A1 1:1000 och A3 1:3000) som visar byggnadsplacering, stråk och gröna strukturer.
- Principillustrationer och sektioner som visar höjdskillnader, mötet mellan byggnader och offentliga rum.
- Markering av strategiska platser och samband (entréer, noder, kopplingar till omgivningen).
- Moodboards eller referensbilder som illustrerar ambition och karaktär.

3. Arbeta med de sex temana:

- **Publika rum:** Var ska mötesplatser skapas? Hur säkerställs trygghet och aktivitet?
- **Historiska spår:** Hur görs platsens historia läsbar i den nya strukturen?
- **Skala och täthet:** Hur balanseras höjder, volymer och mellanrum för god dagsljusmiljö och orienterbarhet?

- **Rörelser och stråk:** Hur kopplas området till omgivande nätverk för gång, cykel och kollektivtrafik?
- **Gröna och blå rum:** Hur integreras grönska och vatten för ekosystemtjänster och klimatanpassning?
- **Inkluderande rum:** Hur främjas social samvaro och medskapande? Finns temporära lösningar under byggtid?

Utgå från platsanalysen och utveckla förslag som stärker kvaliteter och åtgärdar brister. Det kan handla om nya strukturer som byggnader, justering av markhöjder, broar, vägar, diken, hantering av lågpunkter, naturinslag, förbättrade kopplingar, kollektivtrafiklösningar, strategiska noder och siktlinjer som förstärker platsens identitet.

4. Ta fram ett strukturförslag:

- Visa hur byggnader, offentliga rum och gröna ytor samspelar.
- Redovisa höjdsättning, siktlinjer och kopplingar till omgivningen.
- Ange ytor som kan bebyggas och vad som ska bevaras.

5. Visuellt underlag att inkludera i Steg 2:

- Skisser och strukturplaner.
- Sektioner som visar relationen mellan nytt och befintligt.
- Illustrerade exempel på hur de sex temana omsätts i förslaget.
- Moodboards som visar material, färg och karaktär.

Exempel från Lövstastigen

4.1 Publika rum

För att ett planförslag ska kunna möjliggöra en levande och inkluderande miljö – oavsett om det gäller stad eller landsbygd – är det avgörande att gestalta rum som är tillgängliga, trygga och funktionella för olika målgrupper. Det publika rummet omfattar mer än parker och torg; även gator, gångstråk, entréer och övergångar mellan privat och offentligt är viktiga delar av den gemensamma miljön. Mötesplatser utformas med omsorg, så att de blir inbjudande och mångfunktionella. Det kräver att tillräckliga ytor av-

sätts och att platsens användning, klimatförhållanden och sociala behov beaktas. I projekt där publika rum inte är en självklar del, bör det ändå framgå hur byggnaderna bidrar till det offentliga rummet, exempelvis genom placering av entréer, utformning av fasader, andel uppglasning eller hur villabebyggelse förhåller sig till gaturummet. Att gestalta med detaljrikedom, grönska, konst och tydliga bottenvåningar är särskilt viktigt för att skapa miljöer som upplevs som attraktiva, användbara och identitetsskapande – för alla som bor, vistas eller rör sig i området.

Vägledande frågor:

- Rymmer de publika rummen de funktioner som behövs på platsen?
- Finns det tillräckligt med plats för grönska i stadsmiljöerna?
- Är de publika rummen fördelaktigt placerade i strukturen och har de förutsättningar att fungera som mötesplatser med hänsyn till sol-, vind- och vattenförhållanden, skuggning och mikroklimat?
- Hur uppmuntras lek, rörelse och fysisk aktivitet utomhus, och finns förutsättningar för detta?
- Hur gestaltas mötet mellan det offentliga rummet och privata rummet?
- Hur gestaltas tekniska byggnader och anläggningar i de publika rummen?

4.2 Historiska spår

Vid stadsutveckling läggs nya årsringar till de befintliga, där kulturhistoriska kvaliteter hos byggnader och platser ska utgöra en utgångspunkt. Den nya bebyggelsen bör förhålla sig till den befintliga miljön sett till skala, proportioner och material. Känsliga områden med högt kulturhistoriskt värde bör skyddas genom exempelvis distansskapande övergångszoner mellan befintligt och tillkommande

som kan utgöras av publika platser så som torg eller grönområden. Att försöka tillvarata och utveckla befintliga byggnader och miljöer istället för att riva dem är viktigt, inte bara sett till hållbarhet, utan även för att vår kulturmiljö bidrar med såväl identitet för den specifika platsen som en länk till vår gemensamma historia. De historiska lagren bör vara avläsbara. Ny bebyggelse kan utföras som en modern tolkning av historiska stilar, men pastischer bör undvikas.

Vägledande frågor:

- Hur ska värdefulla kulturmiljöer, inklusive byggnader, strukturer och andra kulturhistoriska aspekter, hanteras och integreras i planförslaget? Hur förhåller sig planförslaget till kulturmiljön i vidare bemärkelse, och på vilket sätt bidrar det till att bevara, förstärka eller utveckla platsens karaktär och berättelse?
- Hur kan platsens historia göras läsbar och tydlig när nya årsringar läggs till?
- Bör platsens historiska kontext användas och återspeglas i den nya gestaltningen?
- Behöver kulturhistoriskt värdefulla byggnader skyddas från förvanskning, och hur säkerställs detta?
- Om rivning krävs – kan byggnadsmaterial från befintliga byggnader eller platsen återanvändas i den nya bebyggelsen? Har möjligheten till ombyggnad eller påbyggnad utretts, och har en återbruksinventering genomförts?

Exempel på skala och täthet.

4.3 Skala och täthet

Landskaps- och stadsbilden består av byggnader, landskapselement och mellanrum i olika skalor, vilket påverkar hur miljön upplevs av dem som vistas där. Förståelse för skala är avgörande vid både förtätning och nybyggnation. Den mindre skalan upplevs ofta som intim, trygg och lätt att relatera till med människans mått, medan den större skalan kan ge en imponerande eller monumental känsla – förutsatt att den används i rätt kontext och på väl avvägda platser.

Goda proportioner är avgörande för hur bebyggelsestrukturen upplevs, både visuellt och funktionellt. De påverkar dagsljus, orienterbarhet, trygghet och hur människor rör sig i området. I en tät stadsstruktur med höga byggnadsvolymer och begränsade offentliga ytor blir bottenvåningarnas gestaltning avgörande för stadens upplevda skala och sociala liv. Likaså i miljöer med många byggnadsvolymer i nära relation till varandra påverkar materialens och kulörernas uttryck både helhetsbilden och den upplevda skalan.

Vägledande frågor:

- Hur integreras projektet med den befintliga bebyggelsestrukturen i området?
- Hur harmoniserar de föreslagna byggnadsvolymer med volymerna i omgivningen?
- Hur balanseras höjder, gårdsstorlekar och gatubredder för att skapa en välfungerande stadsstruktur?
- Hur säkerställs kvaliteter såsom dagsljus och användbara gemensamma eller privata gårdsytor vid hög bebyggelse eller hög täthet?
- Hur utformas taklandskapet för att bidra till stadsbilden?
- Är bottenvåningarna utformade för att vara inbjudande och välartikulerade, och har entréerna placerats och utformats med omsorg?
- Hur används material och kulörer för att skapa variation, rytm och identitet i en miljö där byggnader står tätt?

Exempel på upprustad gångtunnel.

4.4 Rörelse och stråk

Planförslaget ska utgå från den övergripande rörelsestrukturen – hur människor rör sig i området och kopplas till omgivande stråk och mötesplatser. Sådana platser är ofta livliga knutpunkter i stadsmiljön och bör ges särskild omsorg i gestaltningen. Gator spelar en avgörande roll i denna struktur – inte bara som transportleder för biltrafik, utan också som viktiga stråk för gång- och cykeltrafik. De utgör ofta grunden för hur vi orienterar oss, rör oss och upplever en plats. En central del av stadsutvecklingen är att mins-

ka effekterna av barriärer – både fysiska och mentala – som kan försvåra tillgänglighet, orienterbarhet och social sammanhållning. Det kan handla om vägar, höjdskillnader, stängda fasader eller andra strukturer som skapar avstånd mellan människor och platser. Dessa kan överbryggas genom exempelvis trygga övergångar, strategiskt placerad bebyggelse, broar, överdäckningar eller andra rumsliga lösningar. I vissa fall kan bulleravskärmning vara en del av lösningen, men det beror på platsens specifika förutsättningar.

Vägledande frågor:

- Hur integreras planförslaget med befintliga stråk och målpunkter?
- Finns kännedom om befintliga rörelsemönster för olika målgrupper eller behöver det kartläggas?
- Kan planförslaget bidra till att bygga bort eller minska effekterna av befintliga barriärer?
- Hur utformas gaturummen för att skapa trygga och bekväma förhållanden för fotgängare och cyklister?
- Hur kan ytor och miljöer för bil- och cykelparkering samt godshantering utformas för att bidra positivt till stadsmiljön?
- På vilket sätt bidrar projektet till att öka orienterbarheten och tryggheten i området, och hur stödjer det barns och äldres rörelser?

Exempel på multifunktionella ytor som erbjuder såväl sociala kvaliteter som klimatanpassning.

4.5 Gröna och blå rum

Grönska är avgörande för Huddinges attraktivitet och invånarnas hälsa. Den ska integreras i parker, stadsgator, torg, bostadsgårdar, förskole- och skolgårdar samt på byggnaders fasader och tak där så är lämpligt. Grönska i olika åldrar levandegör platser och bidrar med viktiga ekosystemtjänster – som att förbättra luftkvaliteten, reglera temperaturer, ge skugga,

minska buller och främja biologisk mångfald. Den påverkar lokalklimatet positivt, särskilt vid värmeböljor, och kan bidra till att motverka urbana värmeöar. När kommunen växer ökar trycket på grönytor, vilket kräver att tillräckligt stora ytor avsätts för att erbjuda rekreativa värden, hantera dag- och skyfallsvatten, och stödja ekosystemens funktioner även i tätare miljöer.

Vägledande frågor:

- Hur förhåller sig planförslaget till befintlig grönska och träd?
- Hur arbetar projektet med att skapa, utveckla och tillvarata ekosystemtjänster?
- Hur gynnas biologisk mångfald på platsen?
- Hur säkerställs och utformas grönska på bostadsgårdar, förgårdsmark eller tak och fasader?
- Hur kan planområdets grönytor utformas för att vara multifunktionella och erbjuda såväl sociala kvaliteter som klimatanpassning?

Exempel på inkluderande rum.

4.6 Inkluderande rum

Inkluderande rum handlar om att skapa miljöer där människor inte bara kan vistas, utan också känna delaktighet och inflytande. Genom att möjliggöra medskapande i tidiga skeden – särskilt i projekt som påverkar befintliga bostäder, välbesökta platser eller större omvandlingsområden – kan platsens utformning bättre svara mot lokala behov och bidra till ökad social hållbarhet. Det kan ske genom dialoger, plats-

besök, workshops eller andra former av deltagande. Under längre genomförandetider kan temporära lösningar bidra till att aktivera platsen och skapa mervärden. Det kan handla om tillfälliga mötesplatser, lekytor, konstnärliga installationer eller odlingsytor som stärker kopplingen till det omgivande området och ger invånarna möjlighet att påverka och använda platsen även under byggtid.

Vägledande frågor:

- Hur kan planförslaget bidra till en tillgänglig och inkluderande miljö?
- Hur främjas möten och social samvaro genom platsens utformning?
- Hur kan människors erfarenheter och pågående aktiviteter på platsen tas tillvara i planprogrammet/detaljplanen?
- Hur kan flera aktörer bidra med kunskap, och hur kan grupper som inte vanligtvis kommer till tals ges möjlighet att delta och påverka projektet?
- Kan temporära installationer skapa mervärden och möjliggöra fortsatt användning av platsen under en lång genomförandetid, exempelvis i anslutning till befintliga bostäder, välbesökta platser eller större omvandlingsområden?

Foto: Anna Z Ek.

Underlag i planprocessens skeden

05

Detaljeringsgraden i en planprocess refererar till hur utförligt och noggrant en detaljplan reglerar markanvändning och bebyggelse, vilket kan variera från övergripande principer till specifika krav på färger och material. Lämplig detaljeringsgrad avgörs utifrån lokala förhållanden och syftet med planen samt avvägningar mellan byggaktörens och samhällets intressen för att skapa ett fungerande och hållbart område. Detaljeringsnivån på underlag fördjupas också gradvis utifrån skede under detaljplaneprocessen.

Detaljeringsgraden omfattar:

Markanvändning - vilka delar som avses för allmänna behov så som gator och parker och kvartersmark (till exempel bostäder eller verksamheter).

Bebyggelse - detaljeringsgraden kan specificera var byggnader får placeras, hur höga de får vara och hur många våningar de får ha.

Utformning och estetik - detaljeringsgrad kan reglera hur byggnader och offentliga platser ska utformas, inklusive krav på fasadmateriäl, färgsättning, fönsterstorlekar och takutformning.

Miljö och teknik - utredningar som dagvatten-, buller- och naturinventeringar ingår ofta vid förtätning och omvandling, och dessa kan ligga till grund för hur tekniska och ekologiska aspekter regleras i planen.

Faktorer som påverkar detaljeringsgraden:

Lokala förhållanden - En känslig eller komplex miljö kan kräva en högre detaljeringsgrad för att skydda specifika värden så som natur eller kulturmiljö.

Syftet med planen - En detaljplan för ett stort omvandlingsområde kan ha en annan detaljeringsgrad än en plan för ett mindre villaområde.

Samråd och utredningar - Resultaten från både utredningar och inkomna synpunkter under samrådet kan påverka hur detaljerad planen blir.

Varför olika detaljeringsgrader förekommer:

Hänsyn till fastighetsägare - En alltför detaljerad plan kan upplevas som inskränkande för fastighetsägares möjligheter att påverka sina fastigheter.

Hänsyn till samhällsintressen - Å andra sidan behöver samhället viss styrning för att säkerställa goda miljöer och hållbar utveckling.

Flexibilitet - En viss nivå av flexibilitet kan vara nödvändig för att inte hindra behov av framtida anpassningar eller innovation.

Plan- och bygglagen

Byggnader ska ha god form-, färg- och materialverkan. Kravet avser framförallt byggnaders egenvärde men bör tillämpas parallellt med kravet på anpassning till omgivningen. Det handlar om egenskaper och karaktärsdrag hos byggnader som ger upphov till goda upplevelsemässiga värden.

2 kap. Allmänna och enskilda intressen

3 § Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja

1. en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder,
2. en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper,
3. en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt,
4. en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens, och
5. bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

8 kap. Förbud mot förvanskning

13 § En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

Första stycket ska tillämpas också på

1. anläggningar som är bygglovspliktiga enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §,
2. tomter i de avseenden som omfattas av skyddsbestämmelser i en detaljplan eller i områdesbestämmelser,
3. allmänna platser, och
4. bebyggelseområden.

8 kap. Krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser

Byggnadsverks utformning

1 § En byggnad ska

1. vara lämplig för sitt ändamål,
2. ha en god form-, färg- och materialverkan, och
3. vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

3 § I den omfattning som framgår av föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 2 § ska det som

1. enligt 1 och 2 §§ gäller för en byggnad också gälla för en annan anläggning, och
2. enligt 1 § gäller för en byggnad också gälla för skyltar och ljusanordningar.

8 kap. Underhåll och varsamhet

14 § Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

En anordning för ett syfte som avses i 4 § första stycket 2-4, 6 eller 8, ska hållas i sådant skick att den alltid fyller sitt ändamål. Lag (2011:335).

Att beskriva den arkitektonisk idén

Syfte och vision: Beskriv kort vad projektet vill uppnå. Vad är den övergripande idén bakom utformningen?

Exempel: Projektet syftar till att skapa ett tryggt och levande bostadskvarter med tydlig koppling till platsens karaktär och omgivande bebyggelse.

Utgångspunkt i platsen: Hur har platsens förutsättningar påverkat utformningen (som till exempel topografi, natur, kulturmiljö, stadsbild)?

Exempel: Den arkitektoniska idén utgår från platsens höjdskillnader och befintliga grönstruktur, vilket har styrt placeringen av byggnader och utformningen av gårdsmiljöer.

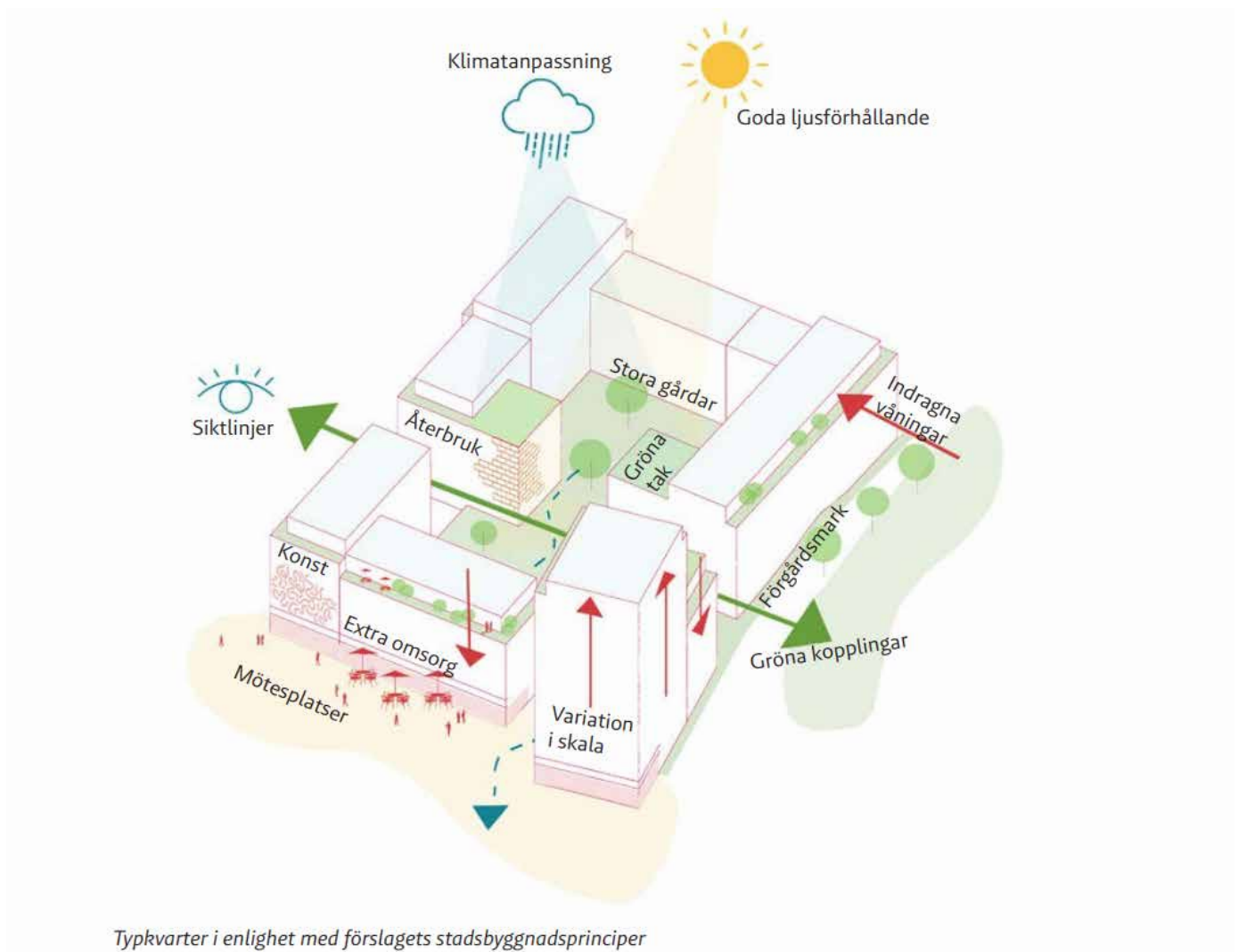
Form och uttryck: Hur ska byggnaderna och utemiljöerna ut? Vilka material, färger och volymer kommer att användas?

Exempel: Bebyggelsen har en varierad skala med fasader i tegel och trä, vilket ger ett varmt och hållbart uttryck som harmonierar med omgivningen.

Relation till omgivningen Hur samspelar projektet med sin kontext? Exempel: Projektet förstärker kopplingar till närliggande stråk och mötesplatser, och bidrar till en sammanhållen stadsbild genom tydliga entréer och aktiva bottenvåningar.

Kvaliteter som följer med genom processen Vilka viktiga gestaltungsprinciper ska prägla projektet i alla skeden?

Exempel: Fokus ligger på social hållbarhet, god dagsljusmiljö, gröna gårdar och tydlig orienterbarhet – kvaliteter som ska bevaras genom hela processen.

PROGRAMKARTA - Markanvändning, stråk och målpunkter

Exempel på nivå, programkarta, Visättra

PROGRAMKARTA - Grönstruktur, vatten och rekreation

Exempel på nivå, programkarta, Visättra

Gestaltning i programskedet

Programskedet är ett tidigt och strategiskt skede i samhällsbyggnadsprocessen. Här tydliggörs projektets övergripande idé och ambitionsnivå innan detaljplanarbetet startar. Syftet är att skapa samsyn kring kvalitet och karaktär och att säkerställa att projektet bidrar till kommunens långsiktiga mål om attraktiva, hållbara och välfungerande livsmiljöer.

Programhandlingen ska:

- Utgå från platsanalysen och arkitekturstrategin.
- Redovisa projektets arkitektoniska idé och gestaltungsprinciper.
- Visa hur projektet förhåller sig till befintliga kvaliteter, brister och strategiska platser.
- Ge underlag för dialog med kommunen och andra aktörer.

5.1 Inför programsamråd - detaljeringsgrad och bildmanér

När kommunen tar fram ett planprogram är det avgörande ur ett gestaltande perspektiv att tydligt ange den fortsatta inriktningen för projektets gestaltning. Utgångspunkten ska vara visionen och målbilden för området.

Programmet ska definiera och beskriva övergripande gestaltungsprinciper samt visa hur dessa ska tillämpas på utformningen av både allmänna platser och kvartersmark inom kommande detaljplaner. Syftet är att skapa en gemensam förståelse för kvalitet och karaktär redan i ett tidigt skede, så att projektet kan bidra till en sammanhållen och attraktiv livsmiljö. Inför samråd ska materialet ge en tydlig bild av projektets volymer, placering och relation till omgivningen. Detaljeringsgraden ska vara översiktlig men tillräcklig för att visa:

- Arkitektonisk idé – beskriven med utgångspunkt i syfte, vision och platsens förutsättningar.
- Situationsplan – med höjdsättning, byggnadsplacering, angöring och entréer.
- Volymstudier och sektioner – som visar skala, höjder och relation till omgivande bebyggelse.
- Moodboards och referensbilder – som illustrerar ambition och karaktär.
- Principer för offentliga rum och gröna strukturer – hur projektet skapar mötesplatser, trygghet och ekosystemtjänster.
- Eventuella kompletterande analyser av kulturmiljö eller naturvärden om området är känsligt.

Gestaltningssprogram Björnkulla

Exempel på nivå programkarta, Gymnasieområdet

Exempel på nivå visualisering, Björnkulla

5.2 Inför samråd -detaljeringsgrad och bildmanér

Inför samråd ska materialet ge en tydlig bild av projektets volymer, placering och relation till omgivningen. Detaljeringsgraden ska vara enkel och fokusera på lämpliga volymer och placering av bebyggelsen. Kommunens mall ska användas vid framtagandet av gestaltungsprogrammet, se bilaga A.

- Arkitektonisk idé – redovisad med arkitekturstrategins två steg som utgångspunkt.
- Referensprojekt och moodboards – för att illustrera ambition och karaktär.
- Situationsplan – med höjdsättning av mark, placering av byggnader och angöring. Entréers placering och omgivande bebyggelse ska framgå.
- Enkla volymstudier – sektioner eller fasadritningar som visar taklandskap, skala och omgivande bebyggelse. Byggnadernas uttryck bör kunna avläsas (t.ex. fönstersättning, balkonger, fasadliv).
- Mobilitetslösningar – redovisning av cykel- och bilparkering.

Kompletterande underlag vid behov

I vissa fall krävs förprojektering redan i samrådsskedet, särskilt för att hantera komplexa möten mellan allmän plats och kvartersmark.

För att underlätta förståelsen av projektets volymer och relation till omgivningen kan en 3D-modell behöva tas fram. Vid strategiskt viktiga platser eller komplexa stadsrum kan även en fysisk modell vara värdefull.

Exempel på situationer där fördjupat underlag krävs

Stora höjdskillnader som påverkar tillgänglighet, dagvattenhantering eller entréplacering.

Plankartan innehåller höjdangivelser som kräver teknisk precision.

Kvartersmark gränsar till känsliga miljöer (kulturmiljö, naturvärden, strategiska stadsrum).

Byggnader placeras nära allmän plats, exempelvis med entréer eller verksamhetslokaler som ska aktivera gaturummet, vilket kräver att höjdsättning och sektioner är tydligt redovisade.

Exempel på nivå inför samråd.

Exempel på nivå inför samråd.

Exempel på nivå inför granskning

5.3 Inför granskning- detaljeringsgrad och bildmanér

Inför granskningen bearbetas förslaget mer utförligt och en högre detaljeringsgrad ställs sett till redovisning av material- och kulörval samt utformning av gårdar som också tas med i gestaltningsprogrammet.

- Situationsplanen utvecklas
- 3D-modell utvecklas så att volymerna har fler detaljer och kan utgöra underlag till renderingar
- Utformning, färgsättning och materialval av såväl byggnader som byggnadselement redovisas
- Fasadritningar utvecklas, material och kulörer ska framgå. Detaljer för balkonger och fönster redovisas
- Planritningar där så behövs sett till buller, angöring eller 3D-fastighetsbildning
- Detaljerade sektioner med markens höjdsättning angiven. Relationen till omgivande bebyggelse ska framgå
- Utformning av bostadsgårdar och förgårdsmark
- Renderingar från gemensamt utvalda vyer
- Idéer för temporära platser under byggskedet om det är aktuellt

Vägledande frågor:

- Finns den arkitektoniska idén och gestaltningsprinciper beskrivet i både planbeskrivning och i gestaltningsprogram?
- Hur har gestaltningen reglerats i plankartan?
- Har gestaltningen reglerats i avtal?
- Är det något som inte har reglerats och i sådana fall varför?
- Saknas något för att säkerställa gestaltningen?

Exempel på nivå inför granskning

Bildtext bildtext Bildtext bildtext Bildtext bildtext

Exempel på nivå inför granskning

5.3 Inför antagande/laga kraft

- Bearbetade renderingar
- Kompletterande material efter synpunkter i granskningen
- Ifylld checklista gestaltning, se bilaga B

5.5 Inför bygglov och genomförande

- Påbörjade bygglovshandlingar
- Uppföljning gestaltningens program
- Proaktiv bygglovsansökan
- När bygglovshandlingarna är påbörjade kan ett proaktivt bygglovsmöte bokas med kommunen för funderingar om tolkning av planbestämmelser, uppfyllelse av gestaltningens program och genomgång av checklista gestaltning.

5.6 Bilagor och verktyg

- Bilaga A- Mall för gestaltningens program
- Bilaga B - Checklista gestaltning
- Länkar till arkitekturstrategin och övriga planeringsdokument, www.huddinge.se

Exempel på nivå inför antagande.

Exempel på nivå inför antagande.

Exempel på genomfört projekt, Västra Balingsnäs

STORT TACK
för ert engagemang och deltagande i
att skapa levande och attraktiva
livsmiljöer med fler vackra
byggnader och platser
i Huddinge!

Huddinge

Checklista gestaltning

För att säkerställa att ambitionerna i planprocessen infrias samt för att underlätta för en effektiv bygglovsprocess används denna checklista inför bygglovsansökan.

Huddinge kommun erbjuder ett förmöte inför bygglovsansökan där planarkitekt, huvudprojektledare och bygglovshandläggare deltar. Mötet syftar till att byggaktören får svar på frågor och att uppföljning av gestaltningsprogram och avtal görs. Om förslagets övergripande gestaltning har förändrats från planskede till bygglovsskede ska byggaktören redovisa på vilket sätt detta skett. Ifylld checklista och nedan listat underlag skickas till kommunens delprojektledare för detaljplanen som granskar innan bygglovsansökan skickas in.

Arkitektonisk idé och gestaltningsprinciper

- Arkitektonisk idé för kvarteret och byggnadsvolymer i förhållande till plats och omgivning
- Samband mellan ny och befintlig bebyggelse
- Situationsplan som visar anslutningar till befintlig struktur och allmän plats
- Hur eventuell värdefull kulturmiljö hanteras (byggnader och andra element)
- Hur konst integreras i den övergripande gestaltningen

Fasader och sockelvåning

- Utformning, färgsättning och materialval av fasader inklusive sockelvåning
- Sockelvåningens samspel med omgivande gaturum
- Fönstersättning i fasad
- Utformning, färgsättning och materialval av eventuella balkonger
- För projektet särskilt betydelsefulla fasaddetaljer
- Hur tekniska installationer utformas som en del av byggnadens arkitektur
- Om/hur vertikal grönska används på fasaderna

Tak

- Utformning, färgsättning och materialval av tak och eventuell takfot
- Hur installationer och funktioner på taket förhåller sig till takets övriga gestaltning
- Hur takytor används för dagvattenhantering, exempelvis genom gröna tak, bruna tak eller takträdgårdar som bidrar till fördröjning och biologisk mångfald

Förgårdsmark och gårdar

- Hantering av höjder och nivåskillnader
- Anpassning till topografi och värdefulla träd
- Om/hur grönytefaktor används för kvartersmark
- Gränsdragning mellan privat och offentligt rum
- Ändamålsenlig gård för alla åldrar
- Gemensamma vistelseytor för de boende
- Växtlighetens typ och placering inom gården
- Hur gården hanteras om den innehåller en förskola
- Utformning och materialval av markmaterial, murar och trappor på kvartersmark
- Utformning, materialval och växtval på förgårdsmark
- Utformning av dagvattenhantering
- Parkeringslösningar för cykel och bil